

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 30.01.2019).

2. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28 січня 1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326 (дата звернення 30.01.2019).

3. Про захист персональних даних. Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення 30.01.2019).

4. Pormeister K. Informed consent to sensitive personal data processing for the performance of digital consumer contracts on the example of '23andMe'. Journal of European Consumer and Market Law. 2017. Vol. 1. P.17-24.

УДК 34.037 (043.2)

Стебелєв А. М., адвокат, к.ю.н.,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

ПРАВОВА ЕКСПЕРТИЗА В АДВОКАТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Останнім часом у юридичній практиці все частіше виникають проблеми застосування правових положень, які закріплені в різних законах та правових актах, які протирічать один одному або не узгоджуються між собою. Вирішення цих проблем має ґрунтуватися, перш за все, на положеннях Основного закону України. Так, ст. 129 Конституції України визначає одним з основних принципів судочинства змагальність сторін та свободу в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. З цього конституційного положення випливає, зокрема, що сторони мають право представляти суду експертні висновки фахівців як з питань по суті справи, що розглядається в суді, або заявляти клопотання про затребування висновків фахівців, у тому числі й учених, з цих питань. Адвокатська практика свідчить, що з кожним роком набуває особливої актуальності проведення науково-правових експертиз, які, з одного боку – надають суду, державним органам та органам місцевого самоврядування в ситуаціях правових колізій більш ефективно та обґрунтовано використовувати норми матеріального та процесуального права в правозастосовчій діяльності, з іншого боку – учасникам процесу обґрунтувати власну правову позицію.

До того ж, серед правників все частіше відзначається зростаючий вплив Європейського суду з прав людини на українське право і судову практику. При цьому мова йде про необхідність використання «європейських стандартів» як ідеалу, до якого нам необхідно прагнути [1,

с. 1009]. За таких умов, виникає необхідність у зверненні до експертів з питань права, які зроблять ґрунтовний аналіз судової практики та нададуть відповідь – чи відповідає вимогам Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод рішення, які прийняті у справі чи які пропонується прийняти.

Сутність науково-правової експертизи полягає у можливості експертів з питань права надати кваліфіковані відповіді на складні запитання щодо правореалізації, формування науково-правових позицій, аналізу судової практики та доктринального тлумачення в більш ніж двох галузях законодавства з метою правильного застосування права у конкретних спорах. Так, науково-правова експертиза може охоплювати: 1. аналіз правовідносин, що виникають, змінюються чи припиняються відповідно до наданих документів та норм законодавства, а також відповідно до фабули запиту; 2. дослідження нормативно-правових актів відповідно до поставлених запитань, а також правової доктрини щодо досліджуваних відносин; 3. аналіз судової практики, в тому числі практики ЄСПЛ, правочинів та інших юридичних фактів; 4. дослідження документів про діяльність фізичних та (або) юридичних осіб; 5. експертизу договору тощо.

Правовими підставами проведення науково-правової експертизи є Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 року [2]. Фактичними підставами для проведення наукової та науково-технічної експертизи є: рішення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, прийняті в межах їх повноважень; договори на проведення наукової та науково-технічної експертизи, укладені підприємствами, установами та організаціями, фізичними особами (ст. 6).

Слід зазначити, що закон не містить обмежень щодо кола суб'єктів експертизи. Так, згідно зі ст. 4 експертизу можуть проводити: органи виконавчої влади у межах своєї компетенції; підприємства, установи та організації всіх форм власності, тимчасові творчі колективи, що здійснюють наукову і науково-технічну діяльність, спеціалізовані експертні організації; окремі експерти, групи експертів та експертні ради. Експертами є фізичні особи, які мають високу кваліфікацію, спеціальні знання і безпосередньо здійснюють наукову чи науково-технічну експертизу та несуть персональну відповідальність за достовірність і повноту аналізу, обґрунтованість рекомендацій відповідно до вимог завдання на проведення експертизи.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2004 р. № 12 було затверджено Порядок проведення державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право проведення наукової та науково-технічної експертизи [3]. Цим Порядком визначено перелік документів державного зразка, що дають право фізичним особам на провадження експертної

діяльності та надання експертних послуг без отримання свідоцтва, до якого, зокрема, належать: диплом про присудження вченого ступеня кандидата наук у відповідній галузі знань; диплом про присудження вченого ступеня доктора наук у відповідній галузі знань; атестат про присвоєння звання старшого наукового співробітника; атестат про присвоєння звання доцента; атестат про присвоєння звання професора.

Інший закон – Закон України від 5 липня 2012 р. «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4] також передбачає достатні можливості для проведення експертизи з правових питань та використання її результатів.

Отже, існує певна нормативно-правова база для проведення правової експертизи в адвокатській діяльності. Так, якщо адвокат має потребу у висновку експерта, його звернення має бути оформлено у формі запиту із посиланням на ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Правова експертиза є засобом підвищення ефективності правореалізації, за допомогою експертизи з'ясовують причинні зв'язки окремих фактів, визначають час настання і протікання певних явищ, встановлюють факти і стан, що мають юридичне значення, запобігають правопорушенням і ймовірним судовим помилкам. Загалом можна констатувати, що залучення експертів з питань права до юридичної оцінки щодо конкретних справ є запорукою прийняття справедливих та обґрунтованих рішень.

Література

1. Чубенко А. А. Вплив практики Європейського суду з прав людини на конституційне судочинство в Україні // Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. "Правова доктрина України", Харків, 20–21 листоп. 2013 р./ Нац. акад. прав. наук України. – Харків, 2013. – С. 1009–1011.

2. Про наукову і науково-технічну експертизу. Закон України від 10 лютого 1995 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>

3. Порядок проведення державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право проведення наукової та науково-технічної експертизи, затверджений Наказом Міністерства освіти і науки 12.01.2004 № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-04>

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>